

DOI: 10.58423/2786-6742/2024-5-109-131

УДК 332.12:330.52:330.15

Вікторія МИКИТЕНКО

доктор економічних наук, професор,
головний науковий співробітник,
Інститут економіки промисловості НАН України,
Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0002-8212-9777

Scopus Author ID: 55907299400

Маргарита ЧУПРИНА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту підприємств
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0002-3276-4473

Scopus Author ID: 57214991800

АЛГОРИТМІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ДІЙ ІЗ РЕКОНСТРУКТИВНОЇ ПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ

Анотація. Побудовано схему алгоритмізації управлінських дій із реконструктивної просторової організації господарських систем на базі природно-ресурсних і соціальних активів за актив-орієнтованим та бізнес-екосистемним підходом у замкненій реалізації трьох стадій за одинадцятьма етапами: I) підготовчої (три етапи); II) впровадження стратегій і заходів (три етапи: реорганізації, рекомбінації та ревіталізації); III) моніторингу, оцінки та коригування (п'ять етапів: моніторингу і оцінки результатів виконання стратегії та заходів із реорганізації, рекомбінації та ревіталізації; виконання корекції і удосконалення управлінських дій; сприяння та здійснення підтримки; розширення і масштабування; забезпечення сталості і континуальності). Розроблено алгоритм управлінських дій за підготовчою стадією, що передбачає три етапи: перший - обґрунтування вимог до просторової організації господарських систем та умов її реалізації з урахуванням ресурсів і можливостей; другий - розробка комплексних програм щодо: локалізації зусиль задля регіонального та територіального розвитку; розвитку людського капіталу та формування здорового суспільства; розвитку локальної економіки та забезпечення соціальної стійкості; розвитку інноваційних та технологічних ініціатив для підвищення конкурентоспроможності; забезпечення енергоефективності та екологічної сталості; третій - синхронна трансформація і переформатування п'яти площин просторового розвитку за використання природно-ресурсних і соціальних активів. Розкрито детермінанти реконструктивної просторової організації господарських систем, обґрунтування яких виконано за новими парадигмальними трансформаційними уявленнями про стале господарювання та локалізацію господарської діяльності. Сформовано концепт реконструктивної просторової організації господарських систем на базі природно-ресурсних і соціальних активів із коригуванням фокусу зусиль за пріоритетами раціоналізації використання стратегічного потенціалу у контексті елімінації різної природи ризиків і загроз у повоєнному періоді.

Ключові слова: актив-орієнтований і бізнес-екосистемний підхід, господарські системи, природно-ресурсні та соціальні активи, реконструктивна просторова організація.

JEL Classification: R13, R32, O18

Absztrakt. Bemutatásra került a természeti erőforrásokon és a társadalmi javakon alapuló gazdasági rendszerek rekonstrukciós térszervezéséből származó gazdálkodási cselekvések vagyonorientált és üzleti ökoszisztéma megközelítésen alapuló algoritmizálási sémája, mely három stádiumban zárt megvalósításában épült fel tizenegy szakaszon keresztül: I) előkészítő (három szakasz); II) stratégiák és intézkedések végrehajtása (három szakasz: átszervezés, rekombináció és revitalizáció); III) nyomon követés, értékelés és kiigazítás (öt szakasz: az átszervezési, rekombinációs és revitalizációs stratégia és intézkedések végrehajtási eredményeinek nyomon követése és értékelése; a menedzsment akcióinak korrekciója és javítása; a támogatás előmozdítása és végrehajtása; bővítés és méretezés; a stabilitás és a folytonosság biztosítása. Az előkészítő szakaszt kidolgozott szervezési algoritmus jellemzi, amely három szakaszból áll: az első – a gazdasági rendszerek térszervezési követelményeinek indokolása és a megvalósítása; a második átfogó programok általi kidolgozás révén figyelembe veszi a a következőket: a regionális és területfejlesztési erőfeszítések lokalizálását; az egészséges munkaerő és társadalom fejlődését; a helyi gazdaság fejlesztését és a társadalmi stabilitás biztosítását; a versenyképesség növelésére irányuló innovatív és technológiai kezdeményezések kidolgozását; az energiahatékonyság és a környezeti fenntarthatóság biztosítását; a harmadik pedig a területfejlődés öt irányának szinkron transzformálását és újraszerkesztését a természeti és társadalmi javak felhasználásával. Feltárulnak a gazdasági rendszerek rekonstruktív térszervezésének meghatározó tényezői, amelyek indoklása a fenntartható gazdálkodásról és a gazdasági tevékenység lokalizációjáról szóló új paradigmatis transzformációs elképzeléseken alapul. Kidolgozásra került a gazdasági rendszerek természeti erőforrásokon és társadalmi javakon alapuló rekonstruktív térszervezésének koncepciója, melynek fókuszában a stratégiai potenciál felhasználási és racionalizálási prioritásaihoz igazodva alakult ki a különféle kockázatok és fenyegetések típusainak kiküszöbölésének érdekében a háború utáni időszakban.

Kulcsszavak: eszközorientált és üzleti ökoszisztéma megközelítés, gazdasági rendszerek, természeti erőforrások és társadalmi javak, rekonstrukciós térszervezés

Abstract. A scheme of algorithmization of management actions from the reconstructive spatial organization of economic systems based on natural-resource and social assets based on an asset-oriented and business-ecosystem approach was built in the closed implementation of three stages in eleven stages: I) preparatory (three stages); II) implementation of strategies and measures (three stages: reorganization, recombination and revitalization); III) monitoring, evaluation and adjustment (five stages: monitoring and evaluation of the results of implementation of the strategy and measures of reorganization, recombination and revitalization; implementation of correction and improvement of management actions; promotion and implementation of support; expansion and scaling; ensuring stability and continuity. Developed management algorithm according to the preparatory stage, which involves three stages: the first - substantiating the requirements for the spatial organization of economic systems and the conditions for its implementation, taking into account resources and opportunities; the second - the development of complex programs related to: localization of efforts for regional and territorial development; development of human capital and formation a healthy society; development of the local economy and ensuring social stability; development of innovative and technological initiatives to increase competitiveness; ensuring energy efficiency and environmental sustainability; third - synchronous transformation and reformatting of five planes of spatial development using natural resources and social assets. The determinants of the reconstructive spatial organization of economic systems are revealed, the justification of which is based on new paradigmatic transformational ideas about sustainable management and localization of economic activity. The concept of reconstructive spatial organization of economic systems on the basis of natural-resource and social assets was formed with the adjustment of the focus of efforts according to the priorities of the rationalization of the use of strategic potential in the context of the elimination of various types of risks and threats in the post-war period.

Key words: *asset-oriented and business ecosystem approach, economic systems, natural resource and social assets, reconstructive spatial organization*

Постановка проблеми. Особливого значення в умовах широкомасштабного вторгнення РФ в Україну набуває проблематика управління просторовим розвитком господарських систем. Нерівномірність просторової локалізації та нераціональність організації господарських систем в умовах розриву економічних зв'язків і безпланової релокації виробництв у більш безпечні регіони країни – актуалізує увагу на вирішенні питань, які пов'язані із розроблення комплексу управлінських дій щодо трансформації й переформатування національного господарського простору.

Поряд із цим, при визначенні напрямів повоєнної реконструкції України, вкрай необхідним є залучення засобів досягнення результатів за урахування досвіду світових і, зокрема, європейських трендів подолання економічних криз, які відбувалися на протязі останнього часу.

При цьому, цільовим орієнтиром реконструктивних дій має бути підвищення якості життя населення відповідного просторового утворення (території чи регіону). Тож, над актуальною, на авторське переконання, є проблематика обґрунтування, розроблення та формування комплексу управлінських дій із реконструктивною просторовою організацією господарських систем національних територіальних утворень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Маємо визнати, що теоретичним, методологічним і прикладним аспектам управління організацією господарських і соціо-еколого-економічних систем присвячені праці закордонних та вітчизняних вчених, серед яких: К. Курле, Б. Пекера, Дж. Д'юї, К. Левін, Дж. Кларк, Д. Бойль, Дж. Даймонд, П. Кругман, О. Ангурець, І. Бистряков, О. Веклич, М. Гавранек, Д. Клиновий, О. Линчак, О. Полька, О. Тимченко, П. Хазан, М. Чернохова [1–11,14,19,20] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне теоретичній та практичній цінності попередніх наукових здобутків у досліджуваній площині, вважаємо за доцільне визнати: при розробленні плану відновлення України у повоєнному періоді існує потреба в обґрунтуванні комплексу управлінських дій із реконструктивною просторовою організацією господарських систем України на базі природно-ресурсних (ПРА) і соціетальних активів за урахування європейського досвіду локалізації зусиль і сучасних трендів подолання економічних криз, які відбувалися на протязі останнього часу.

Що стосується України, вирішення завдання, переконані, слід виконати за урахування доміант актив-орієнтованого [2,8] і бізнес-екосистемного підходу [11,14] до подолання кризового становища задля більш раціонального використання природних, матеріальних і фінансових ресурсів, а також коштів міжнародної допомоги у процесах відбудови України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є розробка алгоритму управлінських дій із реконструктивної просторової організації господарських систем України на базі природно-ресурсних і соціетальних активів за використання положень актив-орієнтованого і бізнес-екосистемного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визнаним фактом є врахування особливостей локалізації та соціетальних факторів просторової організації (ПО) господарських систем (ГС) в Україні [12-14] за активно-орієнтованим підходом. Саме ці фактори впливають як на забезпечення результативної просторової організації господарських систем, забезпечення сталого розвитку і сталого господарювання, так, відповідно, і на розроблення та реалізацію дієвих господарських стратегій.

Тож, успішна просторова організація має враховувати унікальні ресурси та можливості кожного регіону, сприяючи економічному зростанню і соціальному розвитку на всій території країни (тим більш, з урахуванням наслідків військової агресії РФ), що передбачає обов'язкову синхронну реалізацію комплексу реконструктивних заходів за п'ятьма площинами, визначеними й обґрунтованими на підготовчій стадії (табл. 1, рис. 1), деталізація яких виконана за трьома етапами й репрезентована у [13,15].

Таблиця 1.
Реконструктивна просторова організація господарських систем в Україні на підготовчій стадії*

Група з/п	Напрями ПО ГС	Комплекс заходів та організаційно-економічних процедур із ПО ГС в Україні
I	<i>Площина I: Природно-ресурсний та еколого-енергетичний розвиток</i>	
	1.1. Природні ресурси та екологічна стійкість	Оцінка природних ресурсів територій / територіальних громад та здатності регіонів забезпечувати екологічну стійкість стає ключовим фактором. Здатність зберігати та раціонально використовувати природні ресурси з урахуванням екологічних аспектів сприяє сталому розвитку і господарюванню.
	1.2. Енергоефективність та екологізація виробництва	Врахування принципів енергоефективності (ЕЕ) і забезпечення здоров'я й довкілля при плануванні економічного відновлення, що є визначальним для створення стійкого й екологічно безпечного розвитку територій, територіальних громад чи утворень.
II	<i>Площина II: Інфраструктурний та техніко-технологічний розвиток</i>	
	2.1. Інфраструктура та транспортна логістика	Розвиток ефективної інфраструктури та транспортної логістики сприяє легшому доступу до ринків і ресурсів, що може позитивно вплинути на економічну активність регіону.
	2.2. Відновлення економічної та технологічної інфраструктури	Розгортання широкомасштабних програм відновлення та реконструкції економічної інфраструктури в постраждалих регіонах. Це включає відновлення доріг, мостів, залізниць, аеропортів та інших об'єктів, що постраждали внаслідок війни.
	2.3. Стимулювання інновацій та технологічного розвитку	Фокус на розвитку інноваційних та технологічних секторів економіки для забезпечення конкурентоспроможності та росту в умовах відновлення.
	2.4. Сприяння	Створення умов для розвитку інноваційного підприємництва

Група з/п	Напрями ПО ГС	Комплекс заходів та організаційно-економічних процедур із ПО ГС в Україні
	інноваціям та стартапам	та підтримка стартапів у різних регіонах (чи за пріоритетними територіями).
	2.5. Галузева спеціалізація	Врахування особливостей галузевої спеціалізації регіонів та їхньої взаємодії може забезпечити оптимальний розподіл ресурсів різної природи та розвиток конкурентоспроможних секторів економіки.
	2.6. Сприяння торговельним відносинам	Розвиток торговельних відносин та економічних зв'язків між постраждалими регіонами та іншими частинами країни для взаємної підтримки та обміну ресурсами.
III	<i>Площина III: Соціетальний та освітній розвиток, регенерація і реабілітація</i>	
	3.1. Демографічні особливості	Аналіз демографічних особливостей регіонів, таких як рівень народжуваності, міграції та структура населення, важливий для визначення потреб у робочій силі та соціальних послуг.
	3.2. Соціокультурний контекст	Врахування соціокультурних аспектів, таких як мова, традиції, ідентичність та сприйняття змін, є важливим елементом при розробці стратегій ПО ГС.
	3.3. Освіта та науковий потенціал регенерації	Розвиток освітньої і наукової інфраструктури сприяє створенню інноваційно-орієнтованих регіонів і територіальних утворень, регенерації виробництв та розвитку кваліфікованої робочої сили.
	3.4. Соціальна відповідальність бізнесу	Активна участь бізнесу у розвитку соціальних та екологічних ініціатив, спрямованих на благо функціонування й стабілізації розвитку регіонів/територій/ територіальних утворень/громад.
	3.5. Соціальна підтримка та реабілітація населення	Розробка та впровадження програм генетичного консультування та тестування, соціальної підтримки для тих, хто постраждав внаслідок війни, включаючи ветеранів, біженців, сім'ї загиблих та інших учасників конфлікту.
	3.6. Умови довкілля і середовище життєдіяльності	Покращання умов довкілля і середовища життєдіяльності, здійснення локалізації зусиль за результатами моніторингу генетичного тягаря, генетичного тестування та консультування задля виконання завдань у площині регенерації демографічного й економічного стану в регіонах, підвищення якості життя та благополуччя і, відповідно, сформування здорового суспільства (у фізичному та психічному розумінні).
IV	<i>Площина IV: Управлінський територіальний розвиток</i>	
	4.1. Урбанізація та регіональний розвиток	Посилення урбанізації й регіонального розвитку сприяє концентрації ресурсів, розвитку інфраструктури, вимагає ефективн-ого управління і планування для запобігання негативним наслідкам.
	4.2. Управління регіональним розвитком	Впровадження (перереформатування) ефективної системи управління регіональним розвитком, яка враховує особливості кожного регіону та спрямована на стимулювання розвитку його потенціалу.
V	<i>Площина V: Інвестиційний розвиток і ущільнення публічно-приватного партнерства (ППП)</i>	
	5.1. Створення сприятливого інвестиційного клімату	Здійснення заходів і використання фінансових технологій задля створення сприятливого інвестиційного клімату, що дозволить залучити іноземні та внутрішні інвестиції для економічного відновлення.

Група з/п	Напрями ПО ГС	Комплекс заходів та організаційно-економічних процедур із ПО ГС в Україні
	5.2. Публічно-приватне партнерство (ППП)	Розвиток механізмів PPP сприяє залученню приватного сектору до реалізації інфраструктурних та економічних проектів.
	5.3. Сприяння відновленню малих та середніх підприємств	Розвиток програм та ініціатив для підтримки малих та середніх підприємств, які були пошкоджені внаслідок конфлікту. Зазначене має включати фінансову підтримку, консультування та інші заходи для стимулювання підприємництва.
	5.4. Залучення міжнародної підтримки	Активне залучення міжнародної підтримки та інвестицій для економічного відновлення та стабілізації ситуації в регіоні.
	5.5. Залучення громадськості, локалізація зусиль за об'єктами, визнаними пріоритетними для території.	Участь громадськості у прийнятті рішень та розвитку соціальних ініціатив у контексті забезпечення широкої їх підтримки та забезпеченні легітимності. Активна участь наукової спільноти та місцевого населення у процесі відновлення й прийняття рішень через залучення громадських ініціатив та локальних партнерств.

*Обґрунтовано і систематизовано у табличному вигляді авторами, що деталізовано у [12,13]

Слід звернути увагу на доцільність реалізації заходів за *Площиною III: Соціетальний та освітній розвиток, регенерація і реабілітація* – їхній склад обумовлений потребою, яка ґрунтується на класифікації чинників якості життя [16] ВООЗ:

I) 10,0% якість медичної допомоги та соціально-економічні фактори, (економічний статус, освіта, рівень зайнятості, доступ до житла);

II) 40,0% спосіб і стиль життя особистості (дієта, фізична активність, вживання алкоголю і нікотину, інші особисті звички);

III) 25,0% спадковість (генетичні чинники) і все, що пов'язане з фізіологією і генетикою особистості;

IV) 25,0% умови довкілля і середовище життєдіяльності (якість повітря і води, життєвий простір, доступ до природних зон відпочинку, зовнішні та внутрішні умови виникнення/ формування стресових реакцій).

Щодо останніх двох - «умови довкілля і середовище життєдіяльності» та «спадковість (генетичні чинники)» слід підтвердити: їхній вплив в Україні, починаючи з 24.02.2022 року, стрімко збільшувався і становить понад 32,0% (у 2023 р.) кожен [15].

Зазначене зумовлене не лише зростанням масштабів забруднення НПС та екоцидом, що має місце під час війни [9], а також і у зв'язку з поширенням епігенетичних захворювань (хвороби не в наслідок мутацій генетичного коду людини), що спричинені:

1) посттравматичними станами у населення (за час військової агресії понад 300 тис. українців отримали інвалідність, військовослужбовці та населення мають постійний біохімічний розлад, пов'язаний із агресивним впливом НПС і військовою агресією, що призводить до депресії та виникнення аутистичних станів);

2) психосоматичними розладами (зважаючи на військові дії, специфічне сприйняття особою стресових ситуацій: загибель близьких, руйнація житла, втрата майна, безробіття, тощо);

3) вживанням ліків та депресантів; тощо. Зазначене і призводить до аутистичних станів не лише у дітей, а й у дорослих, що стає найвагомим чинником виникнення у дітей, народжених від батьків із стабільним стресовим станом, розладів аутистичного спектру (РАС – аутизм; відмова від контактів, відсутність мови, нервові реакції та жести, незвичайні сенсорні реакції; тощо).

Їх не можливо вилікувати, а лише, з часом, скоригувати і, певним чином, адаптувати до життя. Тож, українське суспільство, наразі, вимушене розглядати проблеми формування психічного здоров'я, які постійно зростають, і шукати нові шляхи для його корекції, що є можливим лише при міждисциплінарній активності усіх верств та охоплюватиме діяльність, спрямовану на створення якісних життєвих умов і навколишнього середовища, які б підтримували психічне здоров'я нації.

Вказана ситуація суттєво погіршується через психотравмуючі фактори, які мають місце в Україні: внаслідок руйнувань; знищення умов для нормальної життєдіяльності; мільйони українців стали біженцями і переселенцями; тощо. Виникаючі у зв'язку з цим *посттравматичні стресові розлади* (ПТСР) негативно позначаються на стані здоров'я населення, що вкрай ускладнює соціально-психологічну адаптацію як усієї нації (і, відповідно, зниження якості життя населення), так і перспективи соціетального розвитку держави та її регіонів.

Друга стадія реконструктивної ПО ГС України на базі ПРА і соціетальних активів ідентифікована дослідниками як стадія реалізації або ж «впровадження стратегій і заходів», розроблених, обґрунтованих і деталізованих на «підготовчій» стадії.

У її межах, відповідно до схеми алгоритмізації процесу реконструкції у повоєнному періоді (за першим етапом «реконструкція», другим - «рекомбінація» і за третім етапом «ревіталізація»), враховуючи п'ять площин просторового розвитку ГС, встановлено їх пріоритетність (табл. 2), за якими слід локалізувати зусилля і на які слід звернути увагу (при цьому, їхня значимість може також залежати від конкретних потреб та умов функціонування певного регіону України) суб'єктам управління.

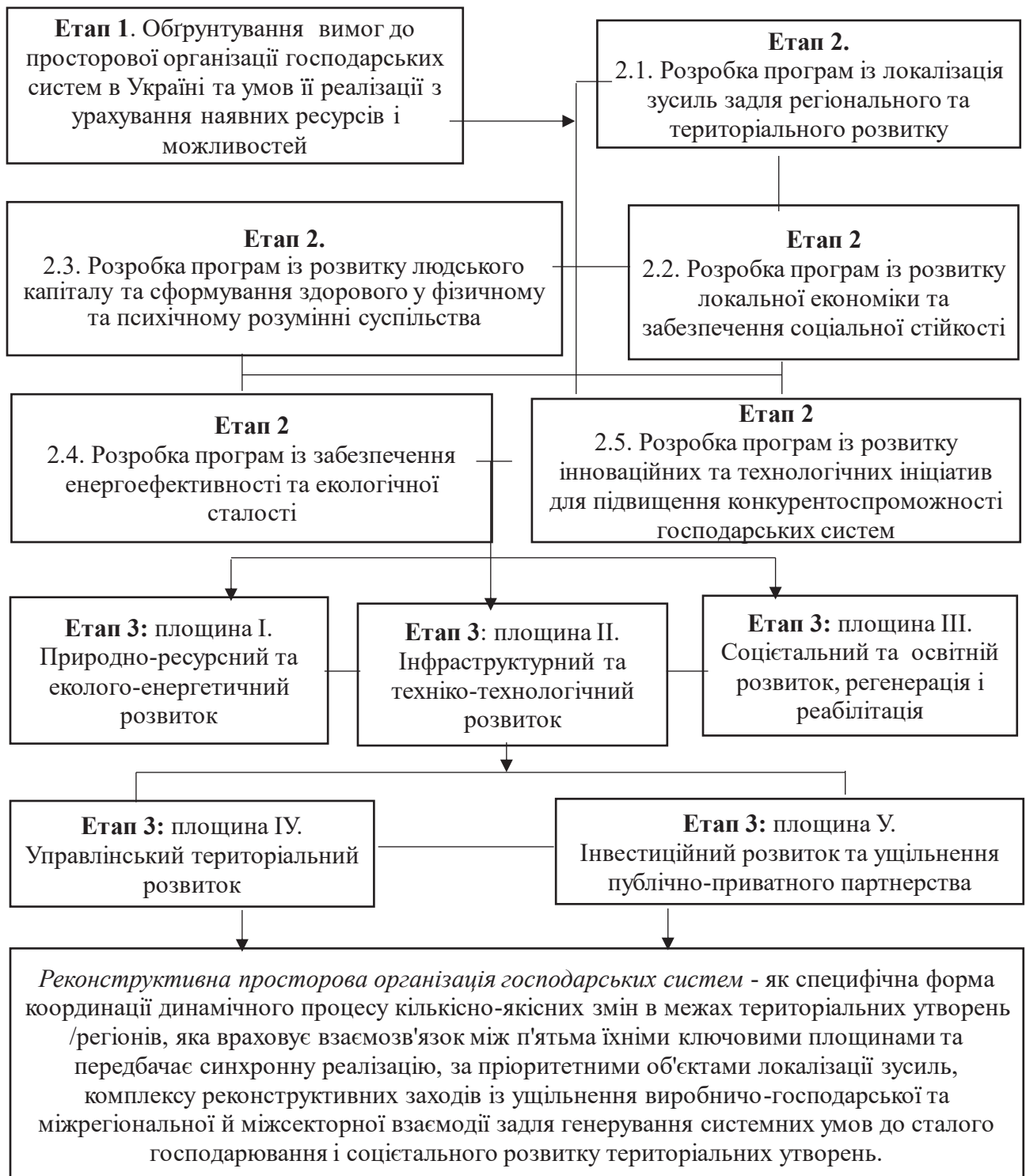

Рис. 1. Алгоритм управлінських дій із реконструктивної ПО господарських систем на «підготовчій» стадії (авторська розробка)

Таблиця 2.

Локалізація зусиль за п'ятьма площинами реконструктивної просторової організації господарських систем на стадії «впровадження стратегій і заходів» *

На етапі «реорганізація»	На етапі «рекомбінація»	На етапі «ревіталізація»
I. Природно-ресурсний та еколого-енергетичний розвиток: пріоритетним є впровадження екологічно чистих технологій, ефективне використання природних ресурсів та зменшення негативного впливу на природне середовище.	I. Інфраструктурний та техніко-технологічний розвиток: якщо реорганізація вже створила певну базову інфраструктуру та технологічні можливості, то подальше стимулювання розвитку цієї площини залишається на самому високому рівні пріоритету.	I. Соціетальний та освітній розвиток, регенерація і реабілітація: на цьому етапі соціальний розвиток та відновлення міських і сільських територій матимуть найвищий пріоритет, оскільки вони сприяють підвищенню якості життя населення та відновленню спільності й цільності територіальних утворень.
II. Інфраструктурний та техніко-технологічний розвиток: основними аспектами є модернізація і розвиток технічної та транспортної інфраструктури, впровадження новітніх технологій у виробництво та комунікації.	II. Природно-ресурсний та еколого-енергетичний розвиток: з огляду на постійну важливість збереження природних ресурсів та досягнення екологічної стійкості, ця площина матиме другий - високий пріоритет.	II. Інфраструктурний та техніко-технологічний розвиток: розвиток інфраструктури та технологічних можливостей залишається важливим, але матиме трохи менший пріоритет порівняно з соціетальним розвитком.
III. Соціетальний та освітній розвиток, регенерація і реабілітація: пріоритетом є програми соціального захисту, підвищення якості освіти, розвиток культурних і спортивних закладів, а також реабілітація та регенерація міських територій.	III. Соціетальний та освітній розвиток, регенерація і реабілітація: після першої фази реорганізації можуть виникнути нові потреби щодо соціального розвитку, освіти та реабілітації, що підвищують пріоритет цієї площини.	III. Природно-ресурсний та еколого-енергетичний розвиток: збереження природних ресурсів та екологічна стійкість залишаються важливими, але їх пріоритет зменшиться на етапі ревіталізації, порівняно з іншими площинами.
IV. Управлінський територіальний розвиток: основними напрямками є вдосконалення системи місцевого самоврядування, розробка ефективної системи управління регіональним розвитком і стимулювання розвитку місцевих підприємств на локальному рівні.	IV. Управлінський територіальний розвиток: постійно зростаюча складність господарської системи після реорганізації збільшує значення процесів забезпечення ефективного управління територіальним розвитком.	IV. Управлінський територіальний розвиток: забезпечення ефективного управління та координації дій залишатиметься важливим, але його пріоритет, є меншим порівняно з іншими, на цьому етапі.
V. Інвестиційний розвиток та ущільнення ППП: пріоритетом є створення сприятливих умов для інвестицій та розвитку бізнесу, а також залучення	V. Інвестиційний розвиток та ущільнення ППП: потреба у фінансуванні та розвитку партнерства залишається важливою, але цей аспект може мати трохи меншу вагу,	V. Інвестиційний розвиток та ущільнення ППП: інвестиції та розвиток партнерства залишаються важливими і на етапі ревіталізації.

На етапі «реорганізація»	На етапі «рекомбінація»	На етапі «ревіталізація»
інвестицій із публічного та приватного секторів через партнерства і програми співпраці.	порівняно з іншими площинами, у контексті рекомбінації.	

* Обґрунтовано, деталізовано та систематизовано у табличному вигляді авторами

З огляду на пріоритетність локалізації зусиль за вказаними п'ятьма площинами на етапах реорганізації, рекомбінації та ревіталізації (див., табл. 2), послідовність реалізації програмного комплексу з реконструктивної ПО ГС (комплекси програм, розроблених на підготовчій стадії – зокрема, за Етапом 2 – див., рис. 1) буде мати почерговість, як приведено авторами у табл. 3.

Таблиця 3.

Реалізація п'яти- компонентного комплексу програм на етапах реорганізації, рекомбінації та ревіталізації за стадією «впровадження стратегій і заходів»*

На етапі реорганізації – Реалізація програм із	На етапі рекомбінації – Реалізація програм із	На етапі ревіталізації – Реалізація програм із
I) розвитку людського капіталу та сформування здорового суспільства: початково важливо зосередитися на підвищенні якості освіти, забезпеченні доступу до медичних послуг та формуванні здорового способу життя, що створить фундамент для подальших реконструктивних просторових трансформацій і реалізації інших програм;	I) із розвитку інноваційних та технологічних ініціатив для підвищення конкурентоспроможності ГС: зосереджуємося на впровадженні передових технологій та інновацій, щоб забезпечити конкурентоспроможність ГС у національному та світовому ринковому середовищі;	I) розвитку людського капіталу та сформування здорового суспільства: зосереджуємося на підвищенні рівня освіти та її якості, забезпеченні доступу до медичних послуг та формуванні здорового способу життя, що нарощуватиме масштаби фундаменту для забезпечення ефективності просторової організації;
II) розвитку локальної економіки та забезпечення соціальної стійкості: після підвищення рівня освіченості та здоров'я населення, зосереджуємося на розвитку місцевої економіки, створенні робочих місць, підтримці малих підприємств та зменшенні соціальної нерівності;	II) розвитку локальної економіки та забезпечення соціальної стійкості: зосереджуємося на програмах, спрямованих на підтримку місцевих підприємств, створення робочих місць та зменшення соціальної нерівності;	II) розвитку локальної економіки та забезпечення соціальної стійкості: нарощення людського капіталу, освіченості та здоров'я населення дозволить зосередитися на розвитку місцевої економіки, створенні нових робочих місць, підтримці малих підприємств при зменшенні соціальної нерівності територій;
III) локалізації зусиль для регіонального та територіального розвитку – вони мають реалізовуватися після того, як будуть здійснені	III) розвитку людського капіталу та сформування здорового суспільства: і надалі, на етапі рекомбінації, важливо підвищувати рівень	III) локалізації зусиль задля регіонального та територіального розвитку: забезпечення стійкої соціальної бази, підвищення

На етапі реорганізації – Реалізація програм із	На етапі рекомбінації – Реалізація програм із	На етапі ревіталізації – Реалізація програм із
заходи для стабілізації ситуації та створення бази зростання. Тому вони мають бути третіми за послідовністю реалізації, після програм розвитку людського капіталу та соціальної стійкості, і розвитку локальної економіки й забезпечення соціальної стійкості (це дозволить підготувати основу і ресурси для подальшої ПО ГС, а потім вже - переходити до конкретних заходів із локалізації зусиль при конкретизації регіонального та територіального розвитку);	освіти, забезпечувати доступ до якісної медичної допомоги та просувати здоровий спосіб життя серед населення;	якості життя населення – дозволяє приступити до реалізації програми із локалізації зусиль для регіонального та територіального розвитку, за наслідками яких буде створено рівновагу і збалансований розвиток різних територіальних утворень та регіонів;
ІУ) забезпечення ЕЕ та екологічної сталості: після того, як створено стійку соціальну базу, переходимо до впровадження програм із ЕЕ, зменшення викидів та захисту НПС;	ІУ) забезпечення ЕЕ та екологічної сталості: після створення стійкої економічної бази та підвищення якості життя населення, зосередитися на зменшенні викидів, ЕЕ та захисті НПС;	ІУ) забезпечення ЕЕ та екологічної сталості: локалізацію зусиль зосереджуємо на зменшенні викидів, підвищенні ЕЕ ГС, захисті НПС;
У) розробки та впровадження інноваційних і технологічних ініціатив для підвищення конкурентоспроможності ГС: коли створена стійка економічна та екологічна база, розглядаємо у якості пріоритету - реалізацію інноваційних програм для підвищення конкурентоспроможності та впровадження передових технологій.	У) локалізації зусиль задля регіонального та територіального розвитку: коли створено стійкі економічні та соціальні умови, продовжуємо реалізовувати програми з локалізації зусиль для регіонального та територіального розвитку, забезпечуючи збалансований розвиток всіх територіальних утворень.	У) інноваційних програм та технологічних ініціатив для підвищення конкурентоспроможності ГС: за умов створення стійкої еколого-економічної бази, реалізуємо програми проривних інноваційних технологій для підвищення конкурентоспроможності та переформатування простору функціонування ГС.

* Обґрунтовано та систематизовано у табличному вигляді авторами

Вважаємо за доцільне визнати об'єктивними авторські твердження [12, 13] щодо застосування принципів актив-орієнтованого підходу [2, 8] до повоєнної ПО ГС, які, як правило, враховуючи активну роль регіонів та локальних спільнот у власному розвитку, має обов'язково передбачати у діях і програмах (див., рис. 1): 1) орієнтацію уваги суб'єктів управління на регіональний та територіальний розвиток – визнання активних регіонів як основних економічних акторів, які мають важливу роль у створенні нових робочих місць, стимулюванні інновацій і загальному економічному зростанні; 2) розвиток локальної економіки і забезпечення соціальної стійкості, спрямований на розвиток локальних економік

та інфраструктури для забезпечення соціальної стійкості і якості життя населення; залучення громадськості та місцевих спільнот у прийнятті рішень та у розвитку локальної економіки; 3) ціле орієнтований розвиток людського капіталу та сформування здорового у фізичному і психічному розумінні суспільства – зосередження на розвитку людського капіталу через освіту, покращання умов довкілля і середовища життєдіяльності, навчання та розвиток навичок для адекватної відповіді на потреби сучасного ринку праці; 4) забезпечення ЕЕ й екологічної сталості, за урахування принципів ЕЕ та сталого використання ПРА задля створення екологічно стійких соціально-економічних моделей із урахуванням ущільнення міжрегіональної співпраці при здійсненні спільних проектів і програм зі зміцнення співпраці між регіонами/територіями/галузями; 5) розвиток інноваційних та технологічних ініціатив для підвищення конкурентоспроможності ГС за урахування результатів досліджень наукових установ, організацій і наукових творчих груп.

Приведений п'яти-вимірний комплекс реконструктивних просторових заходів за «підготовчою» стадією та стадією «впровадження стратегій заходів» (див., табл. 1 та рис. 1, а також табл. 2 і 3), враховуючи три етапи останньої стадії (реорганізація, рекомбінація, ревіталізація), забезпечить: ефективність процесам регенерації національної економіки у повоєнному періоді; генерування системних умов для сталого господарювання і забезпечення якості життя населення за результатами ціле орієнтованої ПО ГС [17,18]. При цьому, актив-орієнтований підхід у цих процесах передбачаючи діяльнісний акцент на визначені пріоритетними об'єкти локалізації зусиль (п'ять площин – див., табл. 3), дозволить успішно вирішити завдання із:

I) *розвитку*: а) регіональних центрів – має забезпечуватися спрямованим стимулювання розвитку ключових регіональних центрів, що мають потенціал стати економічними й інноваційними осередками, включатиме створення сприятливих умов для бізнесу, наукових досліджень, освіти та культурного зростання; б) локальної економіки – має бути забезпечено підтримкою локальних економік і спільнот через розвиток місцевого підприємництва, сільського господарства, розширення соціальної інфраструктури та забезпечення доступу до робочих місць і освіти; в) технологічного розвитку та розвитку інновації – передбачає зосередження на стимулюванні інновацій та технологічного розвитку в обраних регіонах/територіях; сприяння та підтримка технологічних стартапів, інноваційних досліджень та впровадження передових технологій; г) партнерства та міжрегіональної співпраці – має сприяти розвитку партнерств та міжрегіональної співпраці для обміну досвідом, ресурсами і створення спільних проектів для взаємного зростання; д) людського капіталу та освіти – через підвищення якості освіти, навчання на робочих місцях, підтримку досліджень і розвиток навичок, які відповідають сучасним вимогам до екологізації виробництв задля суттєвого покращання умов довкілля і середовища життєдіяльності;

II) *забезпечення*: а) енергоефективності та екологічної стійкості – локалізація зусиль і уваги на розвиток: ЕЕ технологій та стійкого використання

наявних ПРА; зеленої енергетики, енергозберігаючих технологій та інших екологічно орієнтованих рішень; б) фінансової стабільності та привабливості для інвестицій – через ефективне фінансове управління, створення умов для розвитку та використання інноваційних фінансових інструментів і залучення інвесторів; в) соціальної підтримки та інклюзивного розвитку – через реалізацію соціальних програм та ініціатив для підтримки вразливих груп населення, створення умов інклюзивного розвитку, сформування здорового у фізичному та психічному розумінні суспільства; г) розбудови та модернізації інфраструктури – через інвестування в розбудову та модернізацію транспортної, енергетичної, інформаційної та соціальної інфраструктури для покращення й підтримки економічного та соціального розвитку; д) взаємодії з міжнародними організаціями - для отримання технічної та фінансової підтримки, а також обміну й адаптації в національних умовах кращих практик управління.

З цього, визнаємо: алгоритм управлінських дій із реконструктивної ПО ГС територіальних утворень має притримуватися чіткої послідовності реалізації стадій, а у їхніх межах – 11 етапів (табл. 4) із урахуванням замкненої схеми їх запровадження (рис. 2). При цьому, контури сучасного реконструктивного просторового розвитку України мають відповідати європейським трендам локалізації виробничо-господарської діяльності [12] та враховувати національний досвід просторового переформатування природно-господарських відносин [15] і специфіку й ментальність стейкхолдерів та управляючих структур, які зацікавлені у розвитку просторових утворень при гармонізації їхніх різноспрямованих інтересів. Важливим аспектом, виходячи з духу європейських принципів реконструктивної ПО та актив-орієнтованого підходу [2,8] до реалізації алгоритму (табл. 4), є те, що він повинен мати соціетальну направленість із урахуванням масштабів місцевих ПРА за локалізацією зусиль у контексті раціоналізації їх використання. Отже, формування цілісної моделі організації потоків управлінських дій у досягнення цільових реконструктивних орієнтирів доцільно проводити спираючись на домінуючі позиції за замкненою структурно-логічною схемою у три взаємопов'язані стадії (з 11 етапами) (рис. 2).

Таблиця 4.

Алгоритм управлінських дій із реконструктивної ПО господарських систем на базі природно-ресурсних і соціетальних активів*

Етапи	Сутність та змістовність заходів із реконструктивної ПО ГС за стадіями і етапами
<i>I. Стадія підготовки</i>	
I.I.	Обґрунтування вимог до реконструктивної ПО ГС в Україні та умов її реалізації з урахування наявних ресурсів і можливостей
I.II.	Розробка комплексу програм із: 1) локалізація зусиль задля регіонального та територіального розвитку; 2) розвитку людського капіталу та сформування здорового у фізичному та психічному розумінні суспільства; 3) розвитку локальної економіки та забезпечення соціальної стійкості; 4) забезпечення ЕЕ та екологічної сталості; 5) розвитку інноваційних та технологічних ініціатив для підвищення конкурентоспроможності ГС.
I.III.	Визначення пріоритетних площин для локалізації зусиль у напрямі реконструктивної ПО ГС: 1) Природно-ресурсного та еколого-енергетичного розвитку; 2)

Етапи	Сутність та змістовність заходів із реконструктивної ПО ГС за стадіями і етапами
	Інфраструктурного та техніко-технологічного розвитку; 3) Соціетального та освітнього розвитку, регенерації і реабілітації; 4) Управлінського територіального розвитку; 5) Інвестиційного розвитку та ущільнення ППП.
II. Стадія впровадження стратегій і заходів	
II.I.	Реалізація стратегій і заходів на етапі реорганізації: - Визначення почергової пріоритетності площин для докладання зусиль: 1) Природно-ресурсного та еколого-енергетичного розвитку; 2) Інфраструктурного та техніко-технологічного розвитку; 3) Соціетального та освітнього розвитку, регенерації і реабілітації; 4) Управлінського територіального розвитку; 5) Інвестиційного розвитку та ущільнення ППП. - Почергова реалізація комплексу програм за пріоритетами із: 1) розвитку людського капіталу та сформування здорового суспільства; 2) розвитку локальної економіки та забезпечення соціальної стійкості; 3) локалізації зусиль для регіонального та територіального розвитку; 4) забезпечення ЕЕ та екологічної сталості; 5) розробки та впровадження інноваційних і технологічних ініціатив для підвищення конкурентоспроможності ГС.
II.II.	Реалізації стратегій і заходів на етапі рекомбінації: - Визначення почергової пріоритетності площин для докладання зусиль: 1) Інфраструктурного та техніко-технологічного розвитку; 2) Природно-ресурсного та еколого-енергетичного розвитку; 3) Соціетального та освітнього розвитку, регенерації і реабілітації; 4) Управлінського територіального розвитку; 5) Інвестиційного розвитку та ущільнення ППП. - Почергова реалізація комплексу програм за пріоритетами: 1) розвитку інноваційних та технологічних ініціатив для підвищення конкурентоспроможності ГС; 2) розвитку локальної економіки та забезпечення соціальної стійкості; 3) розвитку людського капіталу та сформування здорового суспільства; 4) забезпечення ЕЕ та екологічної сталості; 5) локалізації зусиль задля регіонального та територіального розвитку.
II.III.	Реалізації стратегій і заходів на етапі ревіталізації: - Визначення почергової пріоритетності площин для докладання зусиль: 1) Соціетального та освітнього розвитку, регенерації і реабілітації; 2) Інфраструктурного та техніко-технологічного розвитку; 3) Природно-ресурсного та еколого-енергетичного розвитку; 4) Управлінського територіального розвитку; 5) Інвестиційного розвитку, ущільнення виробничо-господарської взаємодії та розвиток публічно-приватного партнерства. - Почергова реалізація комплексу програм за пріоритетами: 1) розвитку людського капіталу та сформування здорового суспільства; 2) розвитку локальної економіки та забезпечення соціальної стійкості; 3) локалізації зусиль задля регіонального та територіального розвитку; 4) забезпечення ЕЕ та екологічної сталості; 5) реалізації інноваційних програм та технологічних ініціатив для підвищення конкурентоспроможності ГС.
III. Стадія моніторингу, оцінки та коригування	
III.I.	Проведення моніторингу і оцінки результатів виконання стратегії та заходів із реорганізації, рекомбінації та ревіталізації: передбачається систематичний моніторинг та оцінка результатів реалізації стратегій і заходів. При цьому, важливим є визначення, наскільки успішно були досягнуті поставлені цілі та виявити можливі проблеми або потреби в корекції управлінської діяльності чи залучення ресурсів, формування резервів, тощо.
III.II.	Виконання корекції і удосконалення управлінських дій: на основі отриманих даних із моніторингу і оцінки має бути проведена корекція стратегій і заходів для подальшого удосконалення процесу реконструктивної ПО ГС, що включатиме внесення змін у плани

Етапи	Сутність та змістовність заходів із реконструктивної ПО ГС за стадіями і етапами
	дій, адаптацію до нових умов або виявлення нових можливостей.
III.III.	Сприяння ПО та трансформації і здійснення підтримки: впровадження заходів щодо сприяння у здійсненні та підтримці учасників процесу реконструкції, що включатиме навчання та консультації, фінансову і технічну підтримку, а також створення сприятливого середовища для техніко-технологічного розвитку та інновацій.
III.IV.	Розширення і масштабування: у разі успішної реалізації стадії «впровадження стратегій і заходів» необхідно розглянути питання про розширення і масштабування програм та заходів із реконструктивної ПО ГС задля охоплення більш широкого територіального/секторального обсягу.
III.V.	Забезпечення сталості і континуальності (циклічності): реалізація заходів із забезпечення сталості та циклічності процесу реконструкції з метою постійного підтримання і досягнення визначених результатів із елімінуванням тимчасових ознак деструктивної. Зазначене включатиме розробку стратегій для збереження досягнутого прогресу і впровадження удосконалених механізмів тривалого управління процесами реконструктивної ПО ГС.

* Обґрунтовано, сформульовано та систематизовано у табличному вигляді авторами

Коментуючи замкнену схему реконструктивної просторової організації ГС (див., рис. 2), акцентуємо на тому, що сучасна модель раціоналізації господарської діяльності та забезпечення резиліентності просторового утворення в умовах нарощення загроз і ризиків формується під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів, а їх набір визначається у процесі розробки форсайт-проєкту, і залежить від масштабу територіального утворення та його структурно-функціональних характеристик. Складність виконання завдань за замкненою структурно-логічною схемою полягає у тому, щоб вірно сформувати комбінаторику факторів впливу, які мають враховуватися, оскільки вона повинна бути гармонізована із головними функціями, які визначають напрям і особливості реконструктивної ПО ГС на сучасному етапі їх функціонування.

Поряд із приведеним вище, вважаємо об'єктивним визнати: ситуація в Україні, спричинена військовою агресією РФ, депопуляцією та екоцидом, призвели до руйнування економіки, серйозної демографічної кризи, що має негативний вплив на чисельність і якість економічно активного населення. У такій надзвичайно загрозливій ситуації є нагальна потреба синхронної реалізації також заходів (просторового комплексу дій), що запропоновано у [12,15,17,18] до запровадження, зокрема, і у таких площинах як соціетальній; медико-генетичного консультування та тестування; елімінування деструктивного впливу на довкілля і середовище життєдіяльності. Цей комплекс, разом зі стратегією просторового екологічного та економічного розвитку територій і територіальних громад [19,20] має бути: а) ретельно й поетапно спроектовано та реалізовано в рамках єдиної комплексної стратегії соціо-еколого-економічного розвитку держави, враховуючи конкретні потреби і особливості ситуації, в якій опинилась Україна; б) синхронно реалізовуватися у співпраці та взаємодії з усіма сферами соціальної, економічної й екологічної діяльності. Важливо підкреслити: у цих процесах має брати участь увесь спектр суспільства, урядові та неприбуткові організації, експерти, науковці та активні громадяни. Адже, суспільство

громадянського рівня розвитку неминуче має ставити питання про необхідність системного захисту своїх ціннісних і життєзабезпечуючих основ якості життя.

Узагальнюючи приведені методологічні напрацювання, наголосимо: пропонується актив-орієнтована концепція і бізнес-екосистемний концепт реконструктивної ПО ГС базується на ряді детермінант, які визначають її принципи, напрямки і технології стратегічного управління з акцентом на активність, сталість та залучення до реконструктивних процесів усіх учасників і зацікавлених сторін - табл. 5.

Таблиця 5.

Детермінанти реконструктивної просторової організації господарських систем за урахування актив-орієнтованого і бізнес-екосистемного концепту

№ зп	Змістовність детермінант реконструктивної ПО ГС
I	Активна участь громадськості та стейкхолдерів у процесах упорядкування ГС та реконструкції оточуючого середовища, а також сприяння активній участі місцевого населення, підприємств, неурядових організацій та інших зацікавлених сторін у прийнятті рішень щодо розвитку та планування простору територіальних утворень.
II	Забезпечення гнучкості та адаптивності ГС, їхньої здатності пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі, враховуючи нові економічні, соціокультурні та екологічні умови функціонування держави.
III	Локальний розвиток ГС у просторі і часі зі спрямованістю на створення системних умов для раціоналізації освоєння різної природи активів, сценарного розвитку і підтримки місцевих спільнот, підприємств та інфраструктури.
IV	Інклюзивність функціонування простору територіального утворення з включенням і залученням усіх зацікавлених сторін до процесів упорядкування ГС та реконструкції оточуючого середовища, забезпечення їхньої участі та корисності всіх соціокультурних груп у розвитку, запобігання економічним та соціальним виключенням, тощо;
V	Ефективне використання ресурсів із оптимізацією освоєння наявних природних, людських та економічних ресурсів в межах територіального утворення задля забезпечення культурної спадщини і соціальної цінності у розвитку територіальних утворень.
VI	Трансгранична та міжрегіональна співпраця, розробка механізмів співпраці та взаємодії між різними регіонами / територіальними утвореннями для вирішення спільних проблем і використання наявних можливостей та резервів.
VII	Забезпечення екологічної сталості ГС, генерування їхньої здатності до інтеграції та афіліації до процесів реконструктивного просторового розвитку (системних зрушень різнорідних процесів, зміни структури використання території, зміни меж і локацій).
VIII	Забезпечення інноваційності та сприяння ціле орієнтованому розвитку ГС, впровадженню нових технологій, інновацій та кращих практик управління територіальним розвитком;
IX	Підтримка створення умов та забезпечення локальної самодостатності місцевих громад і ГС, що включає не лише економічну та ресурсну, а й соціокультурну, соціетальну та екологічну самодостатність при ефективній автономії управління і самостійності у прийнятті рішень, що є важливою частиною стратегування регіонального розвитку та сталого господарювання.

* Обґрунтовано та систематизовано авторами статті

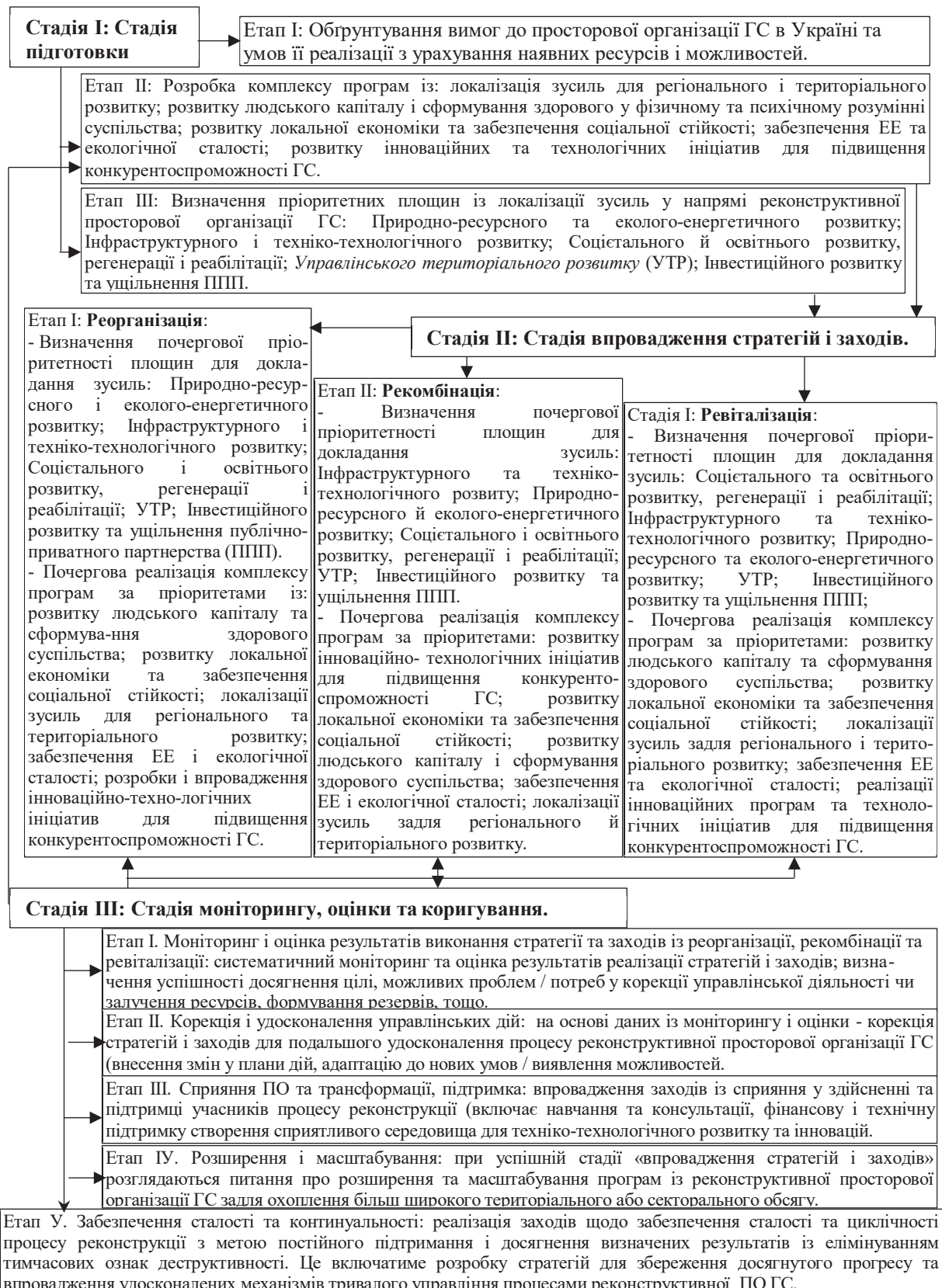

Рис. 2. Структурно-логічна схема реконструктивної просторової організації господарських систем замкнутого типу (авторська розробка)

Практичне значення дослідження та рекомендацій є підставою для вирішення над актуального завдання щодо забезпечення стійкості національної соціально-економічної системи у повоєнному періоді, що стає можливим за результатами: а) удосконалення структурно-функціональної моделі національної системи ПО ГС із визначення комплексу заходів для отримання економічного ефекту; б) введення алгоритмів оцінювання агресивності умов довкілля і середовища життєдіяльності та розробки практичних рекомендацій із оцінки якості життя та управління керованими чинниками ризику втрат за моделями оцінювання-прогнозування вартості життя [8,10]; в) елімінування деструктивних соціально-економічних трансформацій в Україні при усуненні нелінійності та деволюційності господарського розвитку у контексті змістовного коригування реконструктивних та державотворчих процесів в країні, безпосередньо, в ході реалізації численних загроз і викликів РФ національному варіанту державності для захисту суверенітету та її суспільно-політичної цілісності.

Враховуючи попередні напрацювання [11-15,17-20], у дослідженні розкрито змістовність понятійно-категоріального апарату теорії просторового розвитку соціо-еколого-економічних систем за рахунок дефініційного визначення поняття «реконструктивна просторова організація господарських систем» - як специфічної форми координації динамічного процесу кількісно-якісних змін в межах територіальних утворень /регіонів, яка враховує взаємозв'язок між п'ятьма їхніми ключовими площинами та передбачає синхронну реалізацію, за пріоритетними об'єктами локалізації зусиль, комплексу реконструктивних заходів із ущільнення виробничо-господарської та міжрегіональної й між секторної взаємодії задля генерування системних умов до сталого господарювання і соціетального розвитку територіальних утворень за рахунок упорядкування господарської діяльності та реконструкції оточуючого середовища. Поряд із цим, формалізовано схему управлінських дій із ПО ГС України за використання актив-орієнтованого і бізнес-екосистемного підходу на «підготовчій» стадії (див., табл. 1 та рис. 1), яку сформовано з трьох етапів: Етап 1: обґрунтування вимог до ПО ГС в Україні та умов її реалізації з урахування наявних ресурсів і можливостей; Етап 2: розробка п'яти комплексних програм щодо: а) локалізації зусиль задля регіонального та територіального розвитку; б) розвитку людського капіталу та сформування здорового у фізичному та психічному розумінні суспільства; в) розвитку локальної економіки та забезпечення соціальної стійкості; г) розвитку інноваційних та технологічних ініціатив для підвищення конкурентоспроможності ГС; д) забезпечення ЕЕ та екологічної сталості; Етап 3: синхронна трансформація п'яти площин: I) природно-ресурсного та еколого-енергетичного розвитку; II) інфраструктурного та техніко-технологічного розвитку; III) соціетального та освітнього розвитку, регенерації реабілітації; IV) управлінського територіального розвитку; V) інвестиційного розвитку та ущільнення ППП.

Отримані науково-прикладні розробки дозволили структурувати, за стадією «впровадження стратегій і заходів», управлінські дії щодо реконструктивної ПО

ГС територіальних утворень із деталізацією почерговості реалізації комплексу програм та ідентифікацією пріоритетності докладання зусиль суб'єктами управління з трансформації й переформатування п'яти площин просторового розвитку ГС України за трьома етапами: реорганізація, рекомбінація та ревіталізація. Саме формалізація та структуризація реконструктивних заходів і програм (за «підготовчою» стадією та стадією «впровадження стратегій і заходів») убезпечили розробку замкненого алгоритму управлінських дій із реконструктивної ПО ГС за трьома стадіями: I) підготовчою (три етапи); II) впровадження стратегій і заходів (етапи: реорганізації, рекомбінації та ревіталізації); III) моніторингу, оцінки та коригування (етапи: моніторингу і оцінки результатів виконання стратегії та заходів із реорганізації, рекомбінації та ревіталізації; виконання корекції і удосконалення управлінських дій; сприяння та здійснення підтримки; розширення і масштабування; забезпечення сталості і континуальності (циклічності)). Алгоритмізація управлінських дій описує структурований підхід до просторового управління ГС за допомогою алгоритму, який включає різні етапи і елементи керування. При цьому, кожен визначений етап має свою чітко визначену мету і завдання, що сприяє системному підходу до розробки та реалізації стратегій ПО та управління. Такий підхід дозволяє ефективно вирішувати проблеми та забезпечувати стабільність та розвиток ГС, а також реалізувати замкнену структурно-логічну схему за урахування комбінаторики факторів впливу, гармонізовану із головними функціями, які визначають напрям і особливості реконструктивного розвитку національних ГС на сучасному етапі функціонування державного утворення при постійному нарощенні загроз і ризиків різної природи.

Визначення дев'яти детермінант реконструктивної ПО ГС, обґрунтування яких виконано за новими парадигмальними трансформаційними уявленнями про стале господарювання, дозволило охарактеризувати їх як: активну участь громадськості та стейкхолдерів у процесах упорядкування ГС та реконструкції оточуючого середовища; забезпечення гнучкості й адаптивності ГС; локальний розвиток ГС у просторі та часі; інклюзивність функціонування простору територіального утворення; ефективне використання ресурсів із оптимізацією освоєння природних, людських і економічних; трансграничну та міжрегіональну співпрацю; екологічну сталість; забезпечення інноваційності та сприяння ціле орієнтованому розвитку; створення умов та забезпечення локальної самодостатності місцевих громад і господарських систем.

Визнано, що урахування принципів актив-орієнтованого і бізнес-екосистемного підходу при розробці стратегій реконструктивної ПО господарських систем України є не лише доцільним, але й нагальним завданням у контексті раціоналізації використання ПРА та соціетальних активів задля підвищення якості життя населення територіальних утворень. Оскільки, актив-орієнтований підхід вирізняється спрямованістю на максимізацію використання потенціалу наявних активів (у т. ч. природно-ресурсних, технологічних, інфраструктурних і людських) задля досягнення стратегічних цілей сталого розвитку і господарювання. Цей підхід надає можливість ефективно

використовувати ресурси, зменшувати витрати та підвищувати стійкість господарських систем. Україна має значний потенціал ПРА, таких як родючі землі, водні ресурси, енергетичні джерела та мінеральні багатства. І, застосування принципів актив-орієнтованого підходу передбачає й забезпечує їх ефективне використання для розвитку сільського господарства, промисловості, енергетики та інфраструктури, що сприятиме збільшенню виробництва, зниженню екологічного навантаження та підвищенню життєвого рівня населення. Використання актив-орієнтованого підходу передбачає врахування соціетальних активів (таких як культурний і освітній потенціал, стан здоров'я населення, трудові та екологічні ресурси; тощо), інвестування в розвиток яких сприятиме формуванню стійкого і високопродуктивного суспільства, забезпечить доступ до освіти, охорони здоров'я та культурних ресурсів для всіх верств населення. Отже, актив-орієнтований підхід, як і бізнес-екосистемний, для розробки стратегій реконструктивної ПО господарських систем – забезпечує використання потенціалу активів задля досягнення сталого та процвітаючого розвитку територіальних утворень, покращення якості життя населення і забезпечення його потреб.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи результати науково-прикладної розробки, зазначимо, що авторами запропоновано й обґрунтовано нові теоретико-методологічні та прикладні положення щодо розвитку такої галузі науки як теорія просторового розвитку соціо-еколого-економічних систем в умовах невизначеності. За використання положень актив-орієнтованого і бізнес-екосистемного підходу до реконструктивної просторової організації ГС, побудовано замкнену схему алгоритмізації управлінських дій за урахування природно-ресурсних і соціетальних активів із деталізацією почерговості реалізації п'яти- вимірною комплексу програм та ідентифікацією пріоритетності докладання зусиль суб'єктами управління щодо трансформації й переформатування національного господарського простору. Замкнена структурно-логічна схема враховує комбінаторику найвагоміших факторів впливу, гармонізована із управлінськими функціями, дозволяє визначити напрям і особливості реконструктивного розвитку ГС на сучасному етапі функціонування державного утворення. Обґрунтування дев'яти детермінант виконано за новими парадигмальними трансформаційними уявленнями про стале господарювання, локалізацію господарської діяльності та раціоналізацію освоєння і використання стратегічних потенціалів територіальних утворень. Репрезентовані напрацювання дозволять розробити модель угруповань просторових утворень в умовах повоєнної реконструкції національного господарства, а за результатами ідентифікації специфічних ознак організації форсайт-проектування територій, запропонувати новий концепт системного упорядкування природно-господарських відносин в Україні у контексті забезпечення якості життя, визнаючи природно-ресурсні та соціетальні активи в якості структуро-формуєчих елементів цілеспрямування і раціоналізації діяльності соціо-еколого-економічних систем національних територіальних утворень.

Список використаних джерел

1. Courlet C., Pecqueur V. L'économie Territoriale. Grenoble: PUG, 2013. 142 p.
2. Гапон Н. П., Грабовська С. Л., Гупаловська В. А., Карковська Р. І. та ін. Багатовимірність особистості: психологічний ракурс: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 374 с.
3. Clarke J. Dissolving the public realm? The logics and limits of Neoliberalism. *Journal of Social Policy*, 2004. №1 (Vol. 33). p. 27 – 48.
4. Boyle D. Localism: Unravelling the Suppliant state. London: New Economic Foundation, 2010. 325 p.
5. Diamond J. The Big Society and the Regional Studies Agenda: Why the Connections matter. *Regions. Regionalism versus localism*. 2011. № 281. P. 4 – 5.
6. Krugman P. End this depression now! W.W. Norton & Company, 2012. URL: <http://www.krugmanonline.com/books/end-this-depression-now.php>. (дата звернення 03.04.2024).
7. Міністерство охорони здоров'я Ізраїлю: Рекомендації щодо обов'язкового проходження населенням генетичного обстеження, консультування і тестування. URL: <https://www.health.gov.il/English/Subjects/Genetics/checks/Pages/GeneticTestingRecommendations.aspx> (дата звернення 02.04.2024).
8. Тимченко О. І., Слагін В. В., Линчак О. В. та ін. Забезпечення здоров'я населення як пріоритет при формуванні заможного суспільства та конкурентоспроможної економіки в державі. Управління розвитком трудового потенціалу України: монографія. Херсон, ХНТУ, 2010. С. 317-346.
9. Ангурець О., Хазан П., Чернохова М., Гавранек М. та ін. Наслідки для довкілля війни Росії проти України: моногр. Київ, ГО «Зелений Світ – Друзі Землі», ГО «Arnika», 2023. 84 с.
10. Тимченко О. І., Линчак О. В., Полька О. О. та ін. Генфонд і здоров'я: природний і штучний добір серед населення України: монографія. Київ, ДУ «Інститут гігієни та медичної екології ім. О. М. Марзєєва НАМН України», 2015. 268 с.
11. Бистряков І. К., Клиновий Д. В. Бізнес-екосистемний концепт забезпечення сталого господарювання. *Економіка природокористування і сталий розвиток*. 2020. № 8 (27). С. 21–27. URL: [https://doi.org/10.37100/2616-7689/2020/8\(27\)/3](https://doi.org/10.37100/2616-7689/2020/8(27)/3).
12. Микитенко В. В. Просторова організація господарських систем: європейський досвід. *Нотатки сучасної науки*. 2024. № 12. С. 26–29.
13. Микитенко В. В. П'ятивимірний комплекс просторової організації господарських систем у контексті забезпечення якості життя в Україні. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2024. № 46. С. 30 – 35. URL: <https://doi.org/61718/nsn-2024-12>.
14. Бистряков І. К., Клиновий Д. В. Формування структури сталих фінансових відносин у господарському просторі країни. *Економіка природокористування і сталий розвиток*. 2022. № 12. С. 6 – 15. DOI: 10.37100/2616-7689.2022.12(31).1.
15. Микитенко В. В. Організація природно-господарських відносин у реконструктивному розвитку територій. *Наука та наукознавство*. 2024. № 1 (123). С. 21 – 42. URL: <https://doi.org/10.15407/sofs2024.01.021>
16. База даних ВООЗ «Здоров'я для всіх» URL: <https://gateway.euro.who.int/en/datasets/european-health-for-all-database/#mortality-based-indicators> (дата звернення: 06.01.2024)
17. Микитенко В. В. Етапи реконструктивного просторового розвитку територій у контексті сталого господарювання. *Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір*: Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, 15 грудня 2023 р.; За заг. ред. д.е.н., проф. О.В Булатової. Київ: МДУ, 2023. С. 214 – 218.
18. Микитенко В. В. Соціальна відповідальність: алгоритм управлінських дій. *Соціально-економічний стан в умовах воєнного часу*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 19 лютого 2024 р). Суми: Східноєвропейський центр наукових досліджень, Research Europe, 2024. С. 48 – 53.

19. Бистряков І. К. Просторова концепція обґрунтування екологічного та економічного розвитку. *Економіка України*, 2018 (11): 136 – 147. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2018.11.136>.
20. Веклич О. О. Сутнісна характеристика екосистемних активів територіальних громад. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7888>. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.17>

References

1. Courlet, C., Pecqueur, B. (2013) *L'économie Territoriale*. Grenoble: PUG. [in French]
2. Hapon, N. P., Hrabovs'ka, S. L., Grabovska, S. L., Karkovska, R. I. et al. (2015) Bahatovymirnist' osobystosti: psykhologichnyy rakurs. Lviv [in Ukrainian].
3. Clarke, J. (2004). Dissolving the public realm? The logics and limits of Neoliberalism. *Journal of Social Policy*. 2004. issue 33. 1, 27 – 48. [in English]
4. Boyle, D. (2010). *Localism: Unravelling the Suppliant state*. London: New Economic Foundation London. [in English]
5. Diamond, J. (2011). The Big Society and the Regional Studies Agenda: Why the Connections matter. *Regions. Regionalism versus localism*. 281, 4 – 5. [in English]
6. Krugman, P. (2012) *End this depression now!* W.W. Norton & Company. URL: <http://www.krugmanonline.com/books/end-this-depression-now.php.3> [in English]
7. Ministerstvo okhorony zdorov'ya Izrayilyu: Rekomendatsiyi shchodo obov'yazkovoho prokhodzhennya naselennyam henetychnoho obstezhennya i testuvannya URL: <https://www.health.gov.il/English/Subjects/Genetics/checks/Pages/GeneticTestingRecommendations.aspx>.
8. Tymchenko, O. I., Yelahin, V. V., Lynchak, O. V. et al. (2010). *Upravlinnya rozvytkom trudovoho potentsialu Ukrayiny*. Kherson [in Ukrainian].
9. Anhurets', O., Khazan, P., Chernokhova, M., Havranek, M. et al. (2023). *Naslidky dlya dovkillya viyny Rosiyi proty Ukrayiny*. Kyiv [in Ukrainian].
10. Tymchenko, O. I., Lynchak, O. V., Pol'ka, O. O. et al. (2015). *Henofond i zdorov'ya: pryrodnyy i shtuchnyy dobir sered naselennya Ukrayiny*. Kyiv [in Ukrainian].
11. Bystryakov, I. K., Klynovyy, D. V. (2020) *Biznes-ekosystemnyy kontsept zabezpechennya staloho hospodaryuvannya. Ekonomika pryrodokorystuvannya i stalyy rozvytok – Economics of nature use and sustainable development*. 8 (27), 21–27. doi: [https://doi.org/10.37100/2616-7689/2020/8\(27\)/3](https://doi.org/10.37100/2616-7689/2020/8(27)/3) [in Ukrainian].
12. Mykytenko, V. V. (2024). *Prostorova orhanizatsiya hospodars'kykh system: yevropeys'kyy dosvid. Notatky suchasnoyi nauky - Notes of modern science*. 12, 26–29 [in Ukrainian].
13. Mykytenko, V. V. (2024) *P'yatyvymirnyy kompleks prostorovoyi orhanizatsiyi hospodars'kykh system u konteksti zabezpechennya yakosti zhyttya v Ukrayini. Sotsial'no-humanitarnyy visnyk - Social and humanitarian bulletin*. 46, 30 – 35. doi: <https://doi.org/61718/nsn-2024-12>. [in Ukrainian]
14. Bystryakov, I. K., Klynovyy, D. V. (2022) *Formuvannya struktury stalyykh finansovykh vidnosyn u hospodars'komu prostori krayiny. Ekonomika pryrodokorystuvannya i stalyy rozvytok - Economics of nature use and sustainable development*. 12, 6 – 15. DOI: [10.37100/2616-7689.2022.12\(31\).1](https://doi.org/10.37100/2616-7689.2022.12(31).1) [in Ukrainian].
15. Mykytenko, V. V. (2024) *Orhanizatsiya pryrodno-hospodars'kykh vidnosyn u rekonstruktyvnomu rozvytku terytoriy. Nauka ta naukoznavstvo - Science and science*. 1 (123), 21 – 42. URL: <https://doi.org/10.15407/sofs2024.01.021> [in Ukrainian]
16. Baza danykh VOOZ «Zdorov'ya dlya vsikh». URL: <https://gateway.euro.who.int/en/datasets/european-health-for-all-database/#mortality-based-indicators>.
17. Mykytenko, V. V. (2023) *Etapy rekonstruktyvnoho prostorovoho rozvytku terytoriy u konteksti staloho hospodaryuvannya. Osoblyvosti intehratsiyi krayin u svitovyy ekonomichnyy ta polityko-pravovyy prostir: proceedings of the Scientific and Practical Conference*. Kyiv: MDU, 214 – 218 [in Ukrainian].

18. Mykytenko, V. V. (2024) Sotsial'na vidpovidal'nist': alhorytm upravlins'kykh diy. *Sotsial'no-ekonomichnyy stan v umovakh voyennoho chasu: proceedings of the Scientific and Practical Conference*. Sumy: Skhidnoyevropeys'kyy tsentr naukovykh doslidzhen', Research Europe, 48 – 53 [in Ukrainian].
19. Bystryakov, I. K. (2018) Prostorova kontsepsiya obgruntuvannya ekolohichnoho ta ekonomichnoho rozvytku. *Ekonomika Ukrayiny - Ukraine economy*. (11), 136 – 147. doi: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2018.11.136> [in Ukrainian].
20. Veklych, O. O. (2020). Sutnisna kharakterystyka ekosystemnykh aktyviv terytorial'nykh hromad. *Efektivna ekonomika - Effective Economy*, 5. doi: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.17> [in Ukrainian].